

Een zonnige vers riking

29 oktober 2005, Universiteit Antwerpen, departement wijsbegeerte, FWO. Pieter De Buysser, Sien Eggers en Gène Bervoets speuren, in et kader van et olloquium 'Tragedie en tragiek, perspe tiefwisselingen aan et begin van de 21ste eeuw', de t eatrale orizonten van ons nieuw millennium af. Waar gaat dat naartoe?

DE A TIE: In deze bijdrage wordt een t eatrale poëti a te water gelaten. 'Een zonnige vers riking' bepaalt aar koers door een et tragis e uit de traditie van de tragedie, en door een de vooruitgangsverbeelding uit de traditie van de istoris e avant-garde. Ze spelen en denken samen.

DE PLEK: et kantelpunt van een tijdperk.

PIETER: Dames en eren: welkom. Wij zullen voor u nu 'een zonnige vers riking' te water laten.

SIEN: Gaat et met u?

GÈNE: et gaat ja. Gaat et met u?

SIEN: Met mij gaat et en dat is geweldig.

PIETER: Als 'et' gaat, is et goed. Als 'et' niet gaat is et niet goed. Over et algemeen ben je beter af wanneer et gaat. Maar wat is die 'et'? Dat onbepaald 'et', waarvan we iedere dag wel iemand toewensen dat et met em of aar meegaat? Wat een vreemde, miss ien zelfs gevaarlijke wens eigenlijk: we weten bitter weinig over 'et' en to wensen we van arte dat 'et' met em of aar gaat.

GÈNE: et gaat ja.

SIEN: Met mij gaat et dus eel goed.

PIETER: Een onbepaald 'et', een 'et' waar we geen vat op ebben, dat nooit verder benoemd wordt dan dat et 'et' is. Als we open dat et met je gaat, betekent dat ook dat et omgekeerde iets is dat we niemand toewensen.

GÈNE: Nu, om eerlijk te zijn, met mij gaat et eigenlijk niet e t goed, om niet te zeggen dat et eigenlijk e t niet gaat met mij.

SIEN: Ja, met mij daarentegen gaat et steeds beter, zo goed dat et met mij gaat.

PIETER: Je ebt er alle belang bij dat et met je gaat, ook al blijft 'et' volstrekt duister, onvatbaar en resistent voor iedere poging tot verstandelijke toeëigening. To kunnen we uit et gebruik van 'et' een en ander afleiden: als iemand zegt 'et gaat', dan kan je er van op aan dat et niet bijster goed gaat.

SIEN: Met mij gaat et e t zalig zelfs als ik erover nadenk, e t, et gaat zo goed met mij, en met u nu?

GÈNE: et gaat.

PIETER: 'et gaat' is oké, maar et is niet ideaal. et gaat immers altijd, met of zonder subje t, willen of niet.

GÈNE: et gaat.

PIETER: Als iemand zegt: 'et gaat', drukt ij zijn gelatenheid uit, een zeker voorbe oud omtrent de maakbaarheid van de samenleving, et besef dat er altijd iets kan gebeuren dat buiten zijn plannen en berekeningen valt. Een besef dat em daadkra t ontraadt, en em eerder

laat verwijlen bij et inzi t dat zijn berekeningen beperkte slaagkansen ebben.

GÈNE: et gaat.

PIETER: Iemand die zegt: 'et gaat' is alleszins niet in volle reativiteit, ij is geen beslissende keuzes aan et maken, niets e t aan et verwerklijken; ij kijkt naar de werkelijkheid en stelt daarbij vast dat et gaat.

GÈNE: et gaat.

PIETER: ij ontlempeert et besef dat zelfs onze beste berekeningen be eerst worden door et onberekenbare. SIEN: Met mij gaat et dus fantastis , e t waar, ik ben! Ongelooflijk to : ik ben. Zo goed dat et met me gaat.

GÈNE: et is dat et gaat.

PIETER: Er is 'zijn' en er is 'gaan' en die twee werkwoorden zijn aan et werk zonder em.

SIEN: Met mij gaat et e t eel goed.

PIETER: Als et goed met je gaat, dan ben je goed bezig, dan ben je met 'et' in een onstru tieve relatie: et doet iets met jou en jij doet iets met et, et gaat goed met je. Wat is nu die 'et'? Wat is die 'et' waar we zoveel belang aan e ten dat et met ons meegaat?

GÈNE: (slaat a terover op zijn stoel)

PIETER: et is et tragis e. 'et' is een afgrondelijke, aan alles voorafgaande onpersoonlijkheid waarop iedere betekenis stuk loopt. 'et' is et tragis e dat op je oofd tere tkomt, dat geen rekening oudt met je plannen, je oordelen of je fortisverzekeringsspakketten.

et 'et' -dat ik vanaf nu et tragis e noem-, vergezelt ons iedere dag.

SIEN: (elpt Gène re t) Trek et u niet aan: et gebeurt iedere dag.

GÈNE: Miljaar de miljaar de miljaar de djul

PIETER: Zijn banaliteit staat in s ril ontrast tot de emoties die ze opwekt. Zijn voorkeur voor verloren momenten staat aaks op et eeuwig eidskarakter waarmee et toeslaat.

Aan et tragis e is -per definitie- niet te ontkomen.

GÈNE: Ik ging ier net iets zeggen, iets revolutionairs aankondigen, een nieuw genre, een kunstvorm uitvinden, een...

PIETER: et tragis e is onvatbaar voor de tijdsgeest, voor kunststromingen, voor avant-gardes, oorlogen, genoides of salonrevoluties. et staat niet buiten de tijd, et eeft een ge eime liaison met de tijd. Zoals u weet eeft et tragis e binnen de kunsten zijn vaste stek gevonden in et genre van de tragedie.

SIEN: (tot Gène) Maar je ebt nog niet de juiste vorm gevonden, denk ik ...

PIETER: De tragedie is een spe ifiek dramatis genre met

bepaalde formele regels. De tragedie eeft ook een ge andi apt zusje: de komedie, zij is even begaan met 'et', waarvan ik oop dat et met u meegaat, alleen is zij iets zotter van aard. Zo alomtegenwoordig en onveranderlijk et tragis e is, zo onder evig aan de tijdsgeest is de tragedie.

GÈNE: De tragedie miss ien, de tragedie? De tragedie?

PIETER: De tragedie als dramatis genre kent aar momenten van bloei en aar momenten van verkommering. et tragis e trekt zi van et wisselen van de seizoenen geen fluit aan.

SIEN: Een dakpan maakt et niet uit of ze nu valt op de kop van een inees in 6000 voor ristus, de kop van een boerke in de middeleeuwen of de kop van een bediende van de Fortisbank. De dakpan: die valt. Maar de manier waarop we daarom treuren is anders in ina dan in Fortisland.

PIETER: De tragedie is een genre dat met zijn tijd meegaat, maar dat betekent niet dat er geen wezenskenmerken zouden zijn van et genre, die onveranderlijk terugkeren.

GÈNE: Ten eerste:

et perspe tief en de ouding die aan de grondslag liggen van de tragedie zijn van een be oudsgezinde aard. oeveel kritiek er in de tragedie ook op de instellingen wordt geformuleerd, fundamenteel is ze onservatief.

onservatief en nationalistis . Ze is dat om twee redenen: één externe en één interne. Ik begin met de externe redenen.

In de 4de eeuw voor ristus bloeide de Griekse tragedie op. Dat is de periode waarin et immense gevaar dreigde van de oorlog met et zoveel grotere Perzis e rijk. Bij de oogtepunten van de Franse tragedie zien we een gelijkaardige gelijktijdigheid tussen oorlog en bloei van de tragedie. De Franse tragedie ontstond in de tweede elft van de 17de eeuw. Onder et gevaar van een vernietigende burgeroorlog tussen de kat olieke Franse staat en et jansenisme. Ook de oogdagen van de Elizabeth aanse tragedie lopen gelijk met de verlokkingen van de dreigende, vreemde o eaan en de nieuwe veroveringsgebieden. Alle o eanen moesten Brits worden en de tragedies bloeiden. Overal zien we dat de periodes van eeftig nationalisme, gevoed door veroveringsdrang of door een bedreiging, periodes waren waarin de tragedie bloeide.

Maar de tragedie is ook intern onservatief. De tragedie moet de moraal van de burger versterken. Ze bevestigt de bestaande morele orde. In de tragedie zijn we telkens opnieuw de eremoniële getuige van iemand die de wet overs rijdt. et publiek siddert en beeft: zoveel vers rik-